

MÁSTER OFICIAL

ESTUDOS MEDIEVAIS EUROPEOS.

IMAXES, TEXTOS E CONTEXTOS

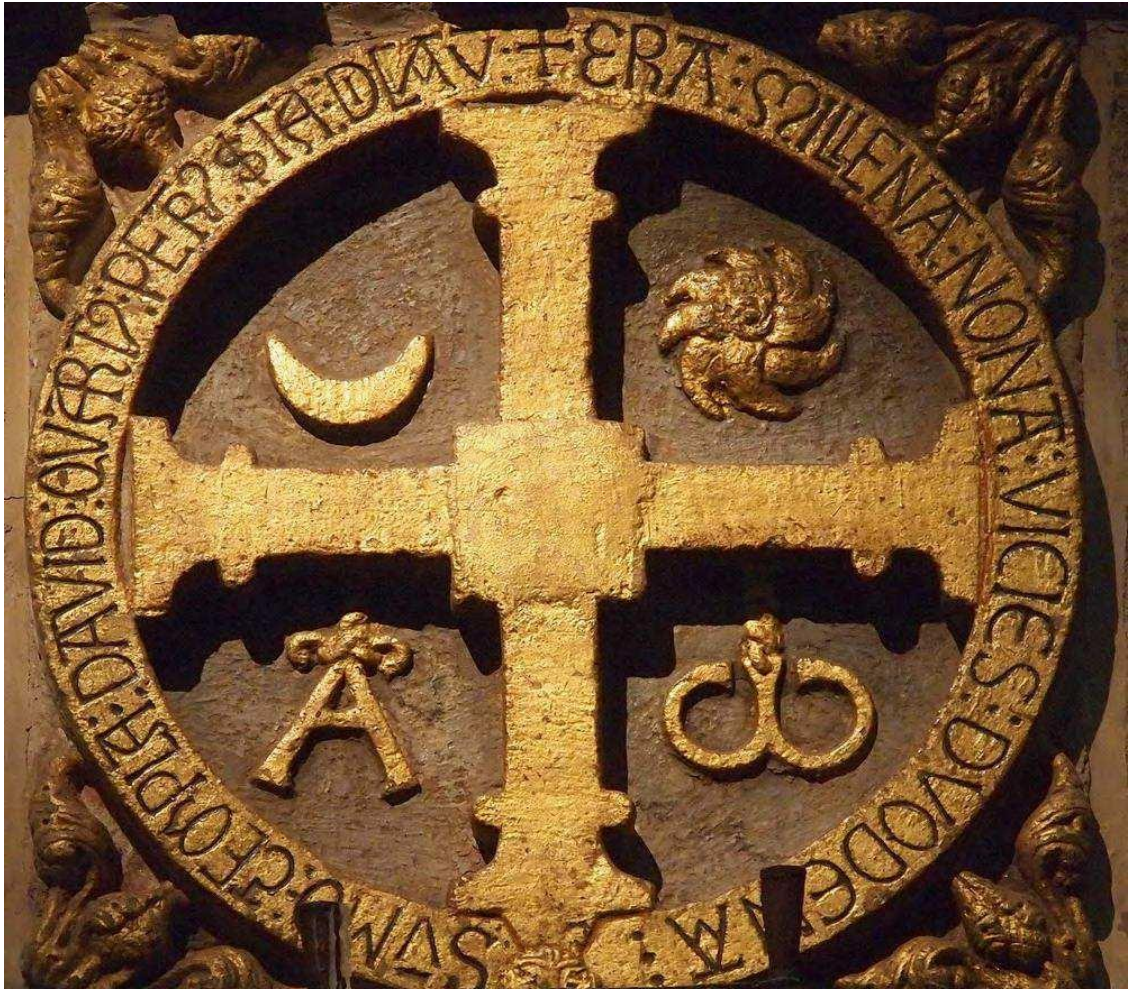
A ESCRITURA E O ESCRITO NA IDADE MEDIA

**(LIBROS, DOCUMENTOS,
INSCRICIÓN)**

Ana Suárez González

GUÍA DOCENTE

2023/2024

FACULTADE DE FILOLOXÍA. FACULTADE DE XEOGRAFÍA E HISTORIA

Ana Suárez González
Área de Ciencias e Técnicas Historiográficas

Edición electrónica. 2023

ADVERTENCIA LEGAL: Reservados todos os dereitos. Queda prohibida a duplicación total ou parcial desta obra, en calquera forma ou por calquera medio (electrónico, mecánico, gravación, fotocopia ou outros) sen consentimento expreso por escrito da autora.

1. DATOS DESCRIPTIVOS DA MATERIA

NOME E CÓDIGO:

A escritura e o escrito na Idade Media (libros, documentos, inscricións).

P5091201

TIPO:

Optativa.

CRÉDITOS ECTS:

6

PERIODO DE DOCENCIA:

Segundo semestre
28 de febreiro - 22 de abril de 2024

LUGAR:

Facultade de Xeografía e Historia.

LINGUAS EN QUE SE IMPARTE:

Castelán.

Utilizarase material de traballo en castelán, galego, francés, inglés e latín.

PROFESORA:

Ana Suárez González

Área de Ciencias e Técnicas Historiográficas.

Departamento de Historia. Facultade de Xeografía e Historia. USC. [ana.suarez@usc.es]

2. SENTIDO DA MATERIA NO PROCESO FORMATIVO DO MÁSTER

A materia posibilita o acceso aos monumentos gráficos medievais (libros, documentos e inscricións) facilitando o seu aproveitamiento heurístico. Así mesmo, familiariza co método das ciencias específicas (Codicoloxía, Diplomática, Epigrafía) pouco presentes ou ausentes na actualidade nos plans de estudo dos grados da área de humanidades.

3. OBXECTIVOS ESPECÍFICOS DA MATERIA

- 1- Familiarizar aos alumnos coa escritura e cos obxectos escritos latinos medievais, inserindo o fenómeno gráfico nas restantes manifestacións da actividade humana.
- 2- Captar e valorar a utilidade da Historia da cultura escrita, a Epigrafía, a Diplomática e a Codicoloxía para a investigación sobre a Idade Media.
- 3- Coñecer o desenvolvemento histórico-evolutivo dos obxectos escritos medievais (libros, documentos e inscricións).

4. CONTIDOS

1- A escritura latina e os obxectos escritos na Idade Media. As ciencias dos obxectos escritos.

- Os obxectos escritos na Idade Media e as ciencias da cultura escrita aplicadas aos monumentos gráficos medievais.
- A escritura latina na Idade Media: evolución, tipoloxías, categorías, usos.

2- O documento. Diplomática aplicada.

- Xénese do documento: fases, lugares e actores.
- Caracteres externos.
- Estilo e fórmulas.
- Validación.
- Tradición.
- A edición diplomática crítica.

3- O libro. Xénese e forma. Codicología aplicada.

- Xénese (actores, tarefas, obradoiros).
- Caracteres externos (soportes e morfoloxías, composición / fasciculación, configuración da páxina, escritura, iluminación, encadernación, etc.).

4- A inscrición. Introducción á epigrafía medieval

5. BIBLIOGRAFÍA

- BATTELLI, G., *Lezioni di Paleografia*, Città del Vaticano (reimp.)1999.
- COMMISSION INTERNATIONALE DE DIPLOMATIQUE (CÁRCEL ORTÍ, M.M. (ed.), *Vocabulaire internationale de la Diplomatique*, València 1994.
- FAVREAU, R., *Les inscriptions médiévales*, Turnhout 1979.
- ID., *Épigraphie médiévale*, Turnhout 1997.
- GARCÍA LOBO, V., *Los medios de comunicación social en la Edad Media. La comunicación publicitaria (Lección inaugural, curso académico 1991-1992, Universidad de León)*, León 1991.
- ID., *La epigrafía medieval. Cuestiones de método: Centenario de la Cátedra de Epigrafía y Numismática*. Universidad Complutense de Madrid 1900/1- 2000/01, Madrid 2001, pp.77-119.
- GASNAULT, P., *Les supports et les instruments de l'écriture à l'époque médiévale: Vocabulaire du livre et de l'écriture au Moyen Âge. Actes de la Table ronde*, Paris 24-26 septembre 1987, Turnhout 1989, pp.20-33.
- GILISSEN, L., *Prolégomènes à la Codicologie*, Gand 1977.
- GIRY, A., *Manuel de Diplomatique*, Paris 1894 (ed. facsímil Hildesheim-New York 1972).
- LEMAIRE, J., *Introduction à la Codicologie*, Louvain-la- Neuve 1989.
- MUZERELLE, D., *Vocabulaire codicologique. Répertoire méthodique des termes français relatifs aux manuscrits*, Paris 1985.
- NAVASCUÉS Y DE JUAN, J.M. de, *El concepto de Epigrafía. Consideraciones sobre la necesidad de su ampliación: Discursos leídos ante la Real Academia de la Historia por los señores D. Joaquín María de Navascués y de Juan y D. Manuel Gómez Moreno y Martínez*, Madrid 1953.
- NÚÑEZ CONTRERAS, L., *Manual de Paleografía. Fundamentos e historia de la*

- escritura latina hasta el siglo VIII*, Madrid 1994.
- OSTOS, P., PARDO, M. L., RODRÍGUEZ DÍAZ, E. E., *Vocabulario de Codicología*, Madrid 1997.
- PAOLI, C., *Diplomatica*, Firenze 1898-1899, ed. aggiornata da G.C.BASCAPÈ, Firenze 1942 (ed. anast. Firenze 1969).
- PETRUCCI, A., *Scrittura come invenzione, scrittura come espressione*: *Estudis Castellonencs* 6(1994-1995)1093-1100.
- ID., *Funzione della scrittura e terminologia paleografica*: *Palaeographica, Diplomatica et Archivistica. Studi in onore di Giulio Battelli*, Roma 1979, pp.3-30.
- ID., *Prima Lezioni di Paleografia*, Roma 2007.
- RIESCO TERRERO, A. y otros, *Introducción a la Paleografía y la Diplomática general*, Madrid 1999.
- STIENNON, J., *Paléographie du Moyen Âge*, Paris 1973.
- VEZIN, J., *La réalisation matérielle des manuscrits latins pendant l'haut Moyen Âge*: *Codicologica* 2(1978)15-51.
- VVAA, *Conceptos. Actas del III Congreso de Historia de la Cultura Escrita*, Alcalá de Henares 1998.
- VVAA., *Paleografía y Diplomática*, Madrid (reimp.) 2002.
- VVAA, *Tagung des Comité International de Paléographie Latine*: *Archiv für Diplomatik* 50(2004)417-465.
- VVAA., *Lire le manuscrit médiéval. Observer et décrire*, Paris 2005.
- VVAA, *Diplomática antigua, Diplomática moderna (III Jornadas de la Sociedad Española de Ciencias y Técnicas Historiográficas)*, [Murcia 2006].

PÁXINAS WEB:

Comité international de Paléographie Latine

<https://cipl.hypotheses.org/>

Commission internationale de diplomatique

<https://cidipl.org/>

Sociedad Española de Ciencias y Técnicas Historiográficas

<http://www.cartulario.es>

Institut de Recherche et d'Histoire des Textes (CNRS):

www.irht.cnrs.fr

Vocabulaire codicologique:

<http://vocabulaire.irht.cnrs.fr/vocab.htm>

Epimed - Culture écrite médiévale

<https://epimed.hypotheses.org/>

Biblioteca Digital Hispánica:

<http://www.bne.es/es/Catalogos/BibliotecaDigitalHispanica/Inicio/>

Biblioteca virtual del Patrimonio Bibliográfico:

<http://bvpb.mcu.es/es/estaticos/contenido.cmd?pagina=estaticos/presentacion>

Portal de Archivos Españoles (PARES):

<https://pares.culturaydeporte.gob.es/inicio.html>

Galiciana. Arquivo Dixital de Galicia

<http://arquivo.galiciana.gal/arpadweb/es/inicio/inicio.do>

6. COMPETENCIAS

Capacitación para a identificación, localización xeográfica e cronolóxica coa maior precisión posible dun determinado obxecto escrito medieval en alfabeto latino.

Capacitación para a descrición formal do libro medieval manuscrito e impreso.

Capacitación para o estudo crítico e a interpretación do documento medieval.

Capacitación para a realización dunha correcta edición de documentos medievais que posibilite a súa difusión e o seu aproveitamento como fonte para diversas ciencias.

7. METODOLOXÍA

As sesións serán teórico-prácticas, con apoio en textos e imaxes. Asimesmo desenvolveranse prácticas propiamente ditas en horario de aula sobre reproducións fotográficas e facsímiles adaptadas ao correspondente apartado do programa (descripción de aspectos formais externos de libros medievais, análise de caracteres internos en documentos, etc.).

Co fin de completar os contidos e verificar se se comprenderon os conceptos e as técnicas expostas facilitaranse aos alumnos lecturas complementarias e proporanse exercicios prácticos.

8. SISTEMA DE AVALIACIÓN

Aspectos avaliábeis, procedemento de avaliación e porcentaxes na cualificación final.

Primeira e segunda oportunidade.

a) 70% da nota final.

a.1. Cualificación de exame final teórico-práctico obrigatorio (0-4).

a.2. Cualificación de exercicios ou tarefas breves (0-3).

b) 30% da nota final. Avaliación continua formativa.

Cualificación da asistencia (0-1,5) e participación activa dos alumnos nas clases (0-1,5).

b.1. Asistencia: a asistencia é obrigatoria. Controlarase mediante firma.

As faltas xustificadas (enfermidade, imprevisto familiar ou de traballo, etc.) non supoñerán diminución algunha na cualificación e, por tanto, non é necesaria ningunha tarefa "de substitución" como traballos ou similares. Os alumnos deberán informar das razóns desta ausencia xustificada, por escrito, á profesora antes de que conclúa o período de docencia. As faltas de asistencia non xustificadas non poden suplirse por ningunha outra tarefa (traballos ou similares). Como a asistencia ao 80% das clases é xa obrigatoria no conxunto de máster para que os alumnos poidan ser avaliados, tomaranse en consideración para a porcentaxe na cualificación final só as sesións correspondentes ao 20% adicional.

b.2. Participación activa: valoraranse as intervencións nas sesións presenciais e a realización de lecturas complementarias.

Na segunda oportunidade só se realizará o exame final.

Por razóns obvias, no que se refire á os apartados (a.2) e (b.) manterase nesta oportunidade as cualificacións que o alumno obtivo na primeira, durante o período de docencia.

No caso de alumnado que teña dispensa de asistencia, segundo o disposto na instrución nº 1/2017 da Secretaría Xeral da USC, ou 100 % correspondente a asistencia e participación (30%) será cumprimentado cun sistema individualizado de avaliación acorde aos motivos da dispensa.

9. ORGANIGRAMA DO DESENVOLVIMENTO DA MATERIA

Día	Horario	Contidos
Febreiro , 28, mércores	18:15-20:00 H	Os obxectos escritos na Idade Media e as ciencias da cultura escrita
Marzo , 4, luns	18:15-20:00 h	A escritura latina na Idade Media
5, martes	18:15-20:00 h	A escritura latina na Idade Media O documento. Diplomática aplicada
6, mércores	18:15-20:00 h	O documento. Diplomática aplicada
11, luns	18:15-20:00 h	O documento. Diplomática aplicada
12, martes	18:15-20:00 h	O documento. Diplomática aplicada
13, mércores	18:15-20:00 h	O documento. Diplomática aplicada
18, luns	18:15-20:00 h	O documento. Diplomática aplicada
19, martes	18:15-20:00 h	O documento. Diplomática aplicada
20, mércores	18:15-20:00 h	O documento. Diplomática aplicada O libro. Xénese e forma. Codicoloxía aplicada
Abril , 1, luns	18:15-20:00 h	O libro. Xénese e forma. Codicoloxía aplicada
2, martes	18:15-20:00 h	O libro. Xénese e forma. Codicoloxía aplicada
3, mércores	18:15-20:00 h	O libro. Xénese e forma. Codicoloxía aplicada
8, luns	18:15-20:00 h	O libro. Xénese e forma. Codicoloxía aplicada
9, martes	18:15-20:00 h	O libro. Xénese e forma. Codicoloxía aplicada

10, mércores	18:15-20:00 h	O libro. Xénese e forma. Codicología aplicada
15, luns	18:15-20:00 h	O libro. Xénese e forma. Codicología aplicada
16, martes	18:15-20:00 h	O libro. Xénese e forma. Codicología aplicada
17, mércores	18:15-20:00 h	O libro. Xénese e forma. Codicología aplicada Introdución à epigrafía medieval
22, luns	18:15-20:00 h	Introdución à epigrafía medieval
23, martes	18:15-20:00 h	Introdución à epigrafía medieval

